

Pand Ganzenmarkt 15 - Foto's uit 1977: Rijksdienst v/d Monumentenzorg, Zeist

Een opmerkelijk pand aan de Ganzenmarkt 15

Ogenschijnlijk is het een gewoon huis naast andere huizen aan de oude Ganzenmarkt. Het huisnummer is 15. Het grenst aan een smalle doorgang, die ons leidt van de Ganzenmarkt naar de Bergstraat en daarna toegang geeft tot de Oostwal.

Vandaar hebben wij een prachtig gezicht op een oud gedeelte van Ootmarsum. Bij nadere beschouwing van het onderhavige pand vallen de grote deuren aan de straatkant op. De achtergevel gaat over in de terugwijkende daknok, ook wel wolfseind genoemd. De voorkant aan de Bergstraatzijde had vroeger een dergelijk afgeknot dakeinde.

Ligging

Aan de achterzijde links (Ganzenmarkt) zien wij een nauw gangetje. Een dergelijk gangetje treffen wij bij de meeste oudere huizen in de stad aan. Zij staan daardoor geheel vrij met aan weerszijden een smalle onbebouwde strook. Bij brand kon het vuur niet zo gauw overslaan, maar het geeft ook aan dat de huizen veelal op vrijliggende percelen gebouwd zijn.

De linker buitenmuur is nog gedeeltelijk in vakwerk uitgevoerd en opgevuld met baksteen en loopt met een kleine kromming naar achteren. Het voegwerk bestaat uit mortel. Enige oude stenen zijn zwart geblakerd.

Aan de rechterzijde ligt een smal straatje naar de Bergstraat. Het is een kruiwagenpad en ligt daar niet toevallig. Nadat de wallen rondom Ootmarsum afgegraven waren, werden op de vrijkomende grond tuintjes aangelegd.

De kadasterkaart van 1829 geeft hier een beeld van. Het kruiwagenpad werd gebruikt door de gebruikers/bezitters van de tuintjes, die elders in de stad woonden om mest naar hun landjes te brengen.

De rechter buitenmuur, geheel van baksteen springt aan het einde enigszins uit tot aan de tuin. Behalve 4 ramen is ook de buitendeur aan deze zijde.

Binnen is het pand door de huidige eigenaar, de heer A.P. Nijland, samen met architect Veldboer in 1977 tot een geriefelijke woning omgebouwd. Het gebintwerk is voor een deel nog aanwezig, zowel beneden als op de zolder.

Op enkele plaatsen zijn er delen van het gebintwerk afgezaagd of op andere wijze bijvoorbeeld door een muur vervangen.

De restauratie van het pand in 1977

*Mevr. J.H. Steinmeijer-Huiskes met haar dochter
Mieke Nijland-Steinmeijer*

Wanneer de twee grote buitendeuren openstaan zijn de twee gebintstijlen goed te zien. De vloer ligt dieper dan het trottoir. In de loop der jaren is de Ganzenmarkt regelmatig opgehoogd en kwamen de huizen daardoor dieper te liggen. De toegang tot het woongedeelte ligt weer enkele decimeters hoger. De vroegere houten ankers met pen-en-gat verbinding zijn nu vervangen door ijzeren. Sommige ijzers hebben een zandloperfiguurtje op de voorzijde. Staande voor het huis en na het zowel van binnen als van buiten bekeken te hebben, dringt zich de vraag op hoe de historie van dit opvallende bouwwerk zou zijn. Gelukkig gaven gegevens uit het kadaster en de informatie van de heer Nijland een mogelijkheid tot verdergaand onderzoek.

Kadaster

De eerste kadasterkaart van de stad is van 1829 (sectie A). Het is een weergave van alle huizen met de daarbij behorende tuinen. Alle percelen dragen een nummer. Aan de hand van de nummers zijn de eigenaren van toentertijd te lokaliseren.

Heeft ons huidige pand het kadasternummer A 2463, in 1829 bestond het uit 3 nummers: het huis met erf had nr. 776 (2 roeden en 80 el) en de twee erbij behorende tuinen de nummers 774 (38 el) en 775 (49 el) . Een vierkante el stond voor een centiare en een vierkante roede voor een are.

De eerder vermelde uitspruing in de rechtermuur vinden wij terug op de kadasterkaart. Het is de buitenmuur van een zogenaamde bovenkamer aangebouwd aan en tegen de voorgevel van het huis.

Hier woonden soms de ouders van de hoofdbewoner, maar soms werd zij ook verhuurd aan minder draagkrachtigen.

Op een bouwtekening (voor de verbouw) vervaardigd door architectenbureau W.H. Morsink van maart 1956 is een gebintplaat te zien, waarschijnlijk een overblijfsel van de vroegere voorzijde met de bovenkamer. De schoorsteen stond in tegenstelling met nu, midden op het dak. De voorzijde had ook een terugwijkende daknok. De vroegere vensterbanken waren veelal van zandsteen afkomstig uit de groeven in Bentheim en sieren nu de tuin.

Naderhand werden zij vervangen door gewoon gemetselde vensterbanken.

Bewoners en geschiedenis

Zover nagegaan kon worden was in 1829 de eerst vermelde eigenaar en bewoner Jan Hendrik Tubbergh. Hij was deurwaarder van beroep. Vrijwel zeker zal hij het pand al veel eerder bewoond hebben.

In 1763 in Ootmarsum geboren, en getrouwd met Geziena Wilhelmina Victor, overleed hij op 92-jarige leeftijd (24.01.1855) . De functie van deurwaarder vervulde hij o.a. bij het Vredegericht. Ook was hij lid van de Kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente Ootmarsum.

Zijn vader Jan Hindrik van Tubbergh was getrouwd met Magdalena Dols (afkomstig uit Uelsen). Van beroep was deze tapper. Omstreeks 1753 was hij diaken van de Gereformeerde Gemeente. Zoals de naam al zegt, kwam deze familie oorspronkelijk uit Tubbergen (1648).

Niet bekend is wanneer deze familie het huis aan de Ganzenmarkt betrok of wel dat zij het gebouwd hebben. Aangenomen mag worden dat omstreeks 1750 het pand al door de familie Tubbergh bewoond werd. Zowel van buiten als van binnen zal het in die tijd anders geweest zijn dan op de bouwtekening van 1956. In ieder geval waren de muren geheel in vakwerk opgetrokken. De voor -en achtergevel terugwijkend. Kadastergegevens geven aan dat er meerdere keren aan het huis verbouwd is. Verondersteld kan worden dat het huis een veel meer boerderijachtige habitus had. Wagens of rijtuigje zullen binnen gestald geweest zijn, en wellicht was ook de oogst daar opgeslagen. De familie van Tubbergh had grond op de Kersberg en in de Grote Maten; zoveel mogelijk probeerde men zelf te voorzien in de noodzakelijke levensbehoeften zoals meel, aardappelen, groenten en vlees.

Van Tubbergh maakte als lid van de Kerkenraad en naderhand als deurwaarder deel uit van de veelal reformatische bestuurslaag van Ootmarsum.

In 1829 grensde het huis aan de rechterzijde aan een tuin van de Nederlands Hervormde Gemeente (600 el), met daarnaast de pastorie van de N.H. Gemeente.

Omstreeks 1845 werd het huis eigendom van Jan Hendrik Selkers, eveneens deurwaarder en getrouwd met Anna Louisa Walberg. Selkers was een kleinzoon van Jan Hendrik van Tubbergh en naar hem vernoemd. Zijn moeder Jenneken van Tubbergh was getrouwd met Gerrit Hendrik Selkers (overleden in 1844). Grootvader van Tubbergh woonde tot zijn dood in bij de familie van zijn kleinzoon; waarschijnlijk in de eerder vermelde bovenkamer. In 1867 wisselde het huis van bewoner. Eigenaar werd Albertus Hofte uit Oldenzaal. Hij was van beroep timmerman en tapper. Hij was getrouwd met Maria Antonia Nitert. Na het vroegtijdig overlijden van Albertus Hofte (ook wel met Umlaut geschreven) verkreeg zijn zoon Franciscus Wilhelmus, timmerman van beroep, het huis in eigendom onder beheer van zijn moeder-voogdes.

Weer later in 1871 komt het huis in handen van Gerhardus Noordhuis. Hij was metselaar en voor de tweede maal gehuwd met Cornelia Johanna Frijen. Na de dood van Noordhuis op 19.05.1879 wordt zij eigenares.

In 1881 wordt Hendrikus Franciscus Heupink de eigenaar. Hij was metselaar van beroep en getrouwd met Hanna Geerdink.

Kadastraal wordt het huis omstreeks 1917 in twee huizen gescheiden.

Anekdote

Volgens verhalen zou er rond de eeuwwisseling ook drank in het huis geschonken zijn....

Een andere inwonster zou "Naaisien" (Marie ter Becke?) geweest zijn; zij had de beschikking over een klein kamertje met wat stro en een kacheltje.

De 20e eeuw tot heden

Naderhand in 1924 wordt zoon Johannes Bernardus Heupink, geboren 18.04.1885, bewoner van het pand. Van beroep was hij kleermaker. Heupink bewoonde het pand samen met zijn stiefvader, Johannes ter Becke.

Het huis wordt dan gedeeltelijk vernieuwd en de twee huizen vereend tot één huis. In 1930 werd het huis opnieuw verbouwd.

Een volgende vernieuwing gebeurde in 1934.

Herman Steinmeijer had in het pand zijn timmerwerkplaats.

Nieuwe eigenaar in 1956 wordt Hermanus Marinus Steinmeijer, geboren 16 maart.1907 en timmerman van beroep.

Onder leiding van architect Wim Morsink vindt dan weer een verbouwing en vernieuwing plaats. Deze architect tekende de situatie van vóór de verbouw. Er werd nu een timmerwerkplaats ingebouwd, terwijl ook de woonruimte geriefelijker gemaakt werd. Tevens werd ook de zolderruimte onder handen

genomen. Bij de koop van het huis wordt bedongen, dat de ongetrouwde J.B. Heupink in het huis mag blijven wonen en verzorging krijgt tot aan zijn dood. De huidige bewoner de heer A.P. Nijland, geboren 29.06.1936, kocht het huis van zijn schoonvader de heer Steinmeijer in 1977.

Slot

Met gevoel voor historie en respect voor het verleden heeft de familie Nijland door renovering en inrichting kans gezien het pand een waardige plaats te geven aan de vroeger zo belangrijke Ganzenmarkt in het Hogelindenveerln.

Bronnen

Kadaster, Directie Oost Vestiging Zwolle.
Mondelinge informatie A.P. Nijland.
Oudarchief en Archief voormalige gemeente Ootmarsum.
Rijksdienst voor de Monumentenzorg Zeist.
Fotos Familie A.P. Nijland

Literatuur

Agterbosch, F.J.M., Kerkeradsboek (NG) Ootmarsum 1632-1786
Ledematenboek (NG) Ootmarsum 1652-1786. Stichting Genealogische
Werkgroep Twente, Hengelo (O), 2001.
Eweg, H., Ingeschreven als burger. Stichting Heemkunde Ootmarsum en
Omstreken, Ootmarsum, 2000.
Hagens, H., Boerderijen in Twente. Stichting Matrijs, Utrecht 1992.
Hesselink-van der Riet. M.L.M., Van boom tot boerderij. Stichting Historisch
Boerderij-onderzoek, Arnhem, 1981.
Hesselink-van der Riet. M.L.M., De bouw van de Twentse boerderij.
Stichting Matrijs, Utrecht.
Kooij. P., Stadsgeschiedenis. Cahiers voor lokale en regionale geschiedenis,
De Walburgers Zutphen, 1989.